



پوهنتون هلم

پوهنځی د قوانینو او قانون

پوهنځی د حقوقو او عدالت



د افغانستان جمهوریت د پوهنې، علم او کلتور وزارت

د پوهنې، علم او کلتور وزارت

د پوهنې، علم او کلتور وزارت

احکام شراب و جرم شراب نوشی از نظر فقه اسلامی وقانون افغانستان

رساله ماستری

محقق: داحمدالله احمدی

استاد: دهنه داکټور محمد یونس (پراختیایي)

سال: 1400 هجری، 1442 هـ ق



پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

پروگرام ماستری فقه و قانون



دولت جمهوری اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

ریاست پوهنتونهای خصوصی

احکام شراب و جرم شراب نوشی از نظر فقه اسلامی و قانون افغانستان

رساله ماستری

محصل: واعظه احدیار

استاد رهنما: دکتور محمد یونس (ابراهیمی)

سال: ۱۳۹۸ هـ ش - ۱۴۴۱ هـ ق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



پوهنتون سلام



پوهنځی شرعیات و قانون

دپارتمنت فقه و قانون

بورد ماستری

تصدیق نامه

محترم و اعظه احدىار بنت عبد الشکور ID نمبر Sh-msf-97-347 (از دور ششم فقه و قانون) از پایان نامه ماستری خویش زیر عنوان: احکام شراب و جرم شراب نوشی از نظر فقه اسلامی و قانون افغانستان به روز دوشنبه تاریخ ۱۴۰۰/۱۱/۹ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و از نظر هیأت ژوری مستحق ۸۸ (نمره به عدد) هشتاد و هشت (نمره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

امضاء اعضای هیأت ژوری:

| ردیف | نام استاد | عضویت | امضاء |
|------|--------------------------|--------------------------|-------|
| ۱ | سرمحقق سید حبیب شاکر | عضو هیأت | |
| ۲ | استاد وزیر محمد سعیدی | عضو هیأت | |
| ۳ | دکتور محمد یونس ابراهیمی | رهنما و رئیس جلسه دفاعیه | |

..... معاون علمی

..... امر بورد ماستری

خلاصه بحث

تحقیقی را که برای دریافت مدرک ماستری تحت عنوان (احکام شراب و جرم شراب نوشی از نظر فقه و قانون افغانستان) نوشته شده خلاصه آن طور ذیل می باشد:

در فصل اول آن از تعریف خمر و انواع آن طور ذیل بحث صورت گرفته است:

واژه خمر در دو معنا استعمال شده است: ۱- شراب تهیّه شده از آب انگور ۲- هر مایع مست کننده و در عرف عامه، به هر آب مایه سکر آوری که از انگور، یا دیگر میوه‌ها و دانه‌ها، گرفته شده باشد، خمر گفته می شود.

تعریف فقها از خمر؛ احناف خمر را عبارت از آن چه که از آب انگور با فشردن به شدت و جوشاندن و قف کردن به وجود می آید به شکل طبعی بدون آتش می دانند. و غیر آن را خمر ندانسته اند.

شراب با نامهای مختلف در بازار یافته می شود و گاهی به اعتبار و نسبت درصد وجود الکل در آن به اقسام ویژه ای تقسیم می شود.

و در قانون تعریف مشخصی از خمر نشده بلکه مجازات نوشیدن و خرید و فروش آن بیان گردیده است طوری که در ماده 684 کد جزای افغانستان آمده است: (هرگاه در جرم نوشیدن شراب شرایط تطبیق جزای حد موجود نگردد یا به علت شبیه و یا یکی از اسباب دیگر حد شرب خمر ساقط گردد، مرتکب، تعزیراً به بدیل حبس یا جزای نقدی از ده هزار تا سی هزار افغانی، محکوم می گردد).

شرب خمر از جمله گناهان کبیره ای است که از انجام دادن آن نهی شده است، زیرا حرام قطعی بوده به دلایلی از قرآن، سنت و اجماع، و حکمت تحریم آن هم به خاطر حفظ عقل و مال می باشد.

و در فصل دوم آن تحت عنوان بررسی نصوص وارده در مورد خمر بحث صورت گرفته و آن را طی مراحل ذیل حرام قرار داده است: مرحله اول- اشاره به منکر بودن شرابخواری، مرحله دوم - تأکید بر غلبه زیان بر منافع، مرحله سوم - تشویق به ترک شراب، مرحله چهارم - تحریم کامل شرب خمر.

و در فصل سوم آن تحت عنوان بررسی طرق اثبات حد شراب نوشی و مجازات آن در شریعت اسلامی و قوانین افغانستان طور ذیل بحث صورت گرفته است:

طریقه های اثبات حد شرب خمر: حد شرب به یکی از پنج روش ذیل اثبات می شود: طریقه اول- اقرار طریقه دوم - شهادت، طریقه سوم - سکر و مست بودن، طریقه چهارم - استنشام بوی شراب از دهان شارب خمر، طریقه پنجم - قی کردن، که دو طریقه اول روش ها اصلی و اتفاقی می باشد و روش های دیگر قرائن بوده و اختلافی می باشد.

مجازات جرم شراب نوشی در شریعت اسلامی: شریعت اسلامی برای نوشیدن شراب مجازات معین و مقدری (از جمله حدود) تعیین نموده است، مجازاتی که برای ولی امر و قاضی جایز نبوده که از آن در گذرند و یا بعد از اینکه اثبات شد از تنفیذ آن جلوگیری کنند.

و در اخیر هم از جرم شرب و احکام آن در قوانین افغانستان بحث صورت گرفته است.

مقدمه..... **Error! Bookmark not defined.**

فصل اول

تعریف خمر و انواع آن

مبحث اول - مفهوم کلی خمر..... **Error! Bookmark not defined.**

مطلب اول: معنای لغوی خمر و اختلاف لغویین در مورد..... **Error! Bookmark not defined.**

فرع اول: معنای لغوی خمر..... **Error! Bookmark not defined.**

فرع دوم: نام های شراب در زبان عربی..... **Error! Bookmark not defined.**

مطلب دوم: معنای اصطلاحی خمر و اختلاف فقها در معنای آن..... **Error! Bookmark not defined.**

فرع اول: معنای اصطلاحی خمر از دیدگاه جمهور فقها..... **Error! Bookmark not defined.**

فرع دوم: معنای اصطلاحی خمر از دیدگاه امام ابوحنیفه رحمه الله... **Error! Bookmark not defined.**

فرع سوم: جمع بندی هر دو دیدگاه و رأی راجح..... **Error! Bookmark not defined.**

مطلب سوم: تعریف خمر در طب و کیمیا..... **Error! Bookmark not defined.**

مطلب چهارم: تعریف خمر در قانون..... **Error! Bookmark not defined.**

مبحث دوم - انواع خمر و خمر در ادیان دیگر..... **Error! Bookmark not defined.**

مطلب اول - انواع خمر از لحاظ ساخت آن..... **Error! Bookmark not defined.**

مطلب دوم - شیوه های شراب سازی..... **Error! Bookmark not defined.**

مطلب سوم - تاریخچه ساخت و مصرف خمر..... **Error! Bookmark not defined.**

شراب در مشرق زمین..... **Error! Bookmark not defined.**

شراب در بین اعراب..... **Error! Bookmark not defined.**

مطلب چهارم - شراب در ادیان دیگر..... **Error! Bookmark not defined.**

فرع اول: تحریم شراب در دین عیسویت..... **Error! Bookmark not defined.**

فرع دوم: تحریم شراب در دین یهودیت..... **Error! Bookmark not defined.**

فصل دوم

احکام شراب و اضرار آن

Error! Bookmark not defined. – بررسی نصوص قرآنی و احادیث نبوی در مورد شراب

Error! **Bookmark not defined.** مطلب اول – بررسی نصوص قرآنی در مورد شراب و مراحل تحریم آن

Error! Bookmark not defined...... فرغ اول: مرحله اول منکر وصف نمودن شرابخوری

Error! Bookmark not defined...... فرغ دوم: مرحله دوم تأکید بر غلبه زیان بر منافع

Error! Bookmark not defined...... فرغ سوم: مرحله سوم تشویق به ترک شراب

Error! Bookmark not defined...... فرغ چهارم: مرحله چهارم تحریم کامل شرب خمر

Error! Bookmark not defined...... مطلب دوم – احادیث ذکر شده در بیان حرمت خمر

Error! Bookmark not defined...... مطلب سوم – حکمت حرمت تدریجی شراب

Error! Bookmark not defined. – **مبحث دوم – حکم شراب نوشی با انواع مختلف آن در شریعت اسلامی**

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: حکم خوردنی ها و نوشیدنی هایی که با شراب مخلوط شده باشد.

Error! Bookmark not defined...... مطلب دوم – حکم تداوی با خمر

Error! Bookmark not defined...... مطلب سوم – طهارت و نجاست شراب

Error! Bookmark not defined...... **مبحث سوم – بررسی اضرار نوشیدن خمر**

Error! Bookmark not defined...... مطلب اول – اضرار فردی

Error! Bookmark not defined...... مطلب دوم - اضرار اجتماعی

Error! Bookmark not defined...... مطلب سوم: اضرار معنوی شراب

Error! Bookmark not defined...... مطلب چهارم: اضرار صحی شراب

فصل سوم

طرق اثبات، ارکان و مجازات جرم شراب نوشی

در شریعت اسلامی و قوانین افغانستان

Error! Bookmark not defined...... **مبحث اول – طریقه های اثبات شرب خمر**

Error! Bookmark not defined...... مطلب اول: طریقه های اثبات شرب خمر

Error! Bookmark not defined. اقرار: - مطلب اول
Error! Bookmark not defined. : - مطلب دوم - شهادت بر نوشیدن شراب
Error! Bookmark not defined. بودن - مطلب سوم - سکر و مست
Error! Bookmark not defined. : - مطلب چهارم - استنشام بوی شراب از دهان شراب خمر
Error! Bookmark not defined. : - مطلب پنجم - قی کردن

Error! Bookmark not defined. **مبحث دوم - ارکان جرم شراب نوشی**

Error! Bookmark not defined. : - مطلب اول - فعل شرب

Error! Bookmark not defined. : - مطلب دوم - قصد جنایی

Error! **مبحث سوم - مجازات جرم شراب نوشی در شریعت اسلامی و قوانین افغانستان**

Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined. ... **مطلب اول: مجازات جرم شراب نوشی در شریعت اسلامی**

Error! Bookmark not defined. آن: - مقدار حد شرب و اختلاف فقها پیرامون

Error! Bookmark not defined. ؟: - جزای شرب خمر حد است یا تعزیر

Error! Bookmark not defined. : - دیدگاه اول: جزای شرب خمر تعزیر میباشد

Error! Bookmark not defined. : - دیدگاه دوم - حد و تعزیر هر دو میباشد

Error! : - دیدگاه سوم: این است که مجازات شرب خمر حد بوده و هشتاد ضربه شلاق است

Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined. **مطلب دوم- مجازات شراب نوشی در قوانین افغانستان**

Error! Bookmark not defined. : - دیدگاه اول - دیدگاه کود جزای افغانستان

Error! Bookmark not defined. : - دیدگاه دوم: دیدگاه قانون مبارزه علیه مسکرات و مواد مخدر

6 **نتیجه گیری**

8 **پیشنهادات:**

Error! Bookmark not defined. **فهرستها**

Error! Bookmark not defined. **فهرست آیت های قرآنی**

Error! Bookmark not defined. **فهرست احادیث نبوی علی صاحبها الصلاة والسلام**

Error! Bookmark not defined. **فهرست اعلام**

9 **فهرست مراجع و مصادر**

نتیجه گیری

در پایان این تحقیق، مهمترین مواردی را که در مورد آنها به نتیجه رسیدیم، در نکات زیر خلاصه می‌کنم:

خمر؛ نوشیدنی مسکر و مست کننده است. واژه خمر در دو معنا استعمال شده است: ۱- شراب تهیه شده از آب انگور ۲- هر مایع مست کننده. و در عرف عامه، به هر آب مایه سُکر آوری که از انگور، یا دیگر میوه‌ها و دانه‌ها، گرفته شده باشد، خمر گفته می‌شود.

شراب در زبان عربی به نام‌های متعدد خوانده شده که مشهورترین آنها خمر (از انگور) و نبیذ (از غیر انگور) است.

طوری که جمهور فقها می‌گویند خمر عبارت از هر آن چه که سُکر و مستی بار بیاورد برابر است که عصیر و جوشیده از انگور باشد و یا از چیز دیگری پخته شده باشد و یا غیر مطبوع.

شرب خمر از جمله گناهان کبیره ای است که از نوشیدن آن نهی شده است، زیرا حرام قطعی بوده به دلایلی از قرآن، سنت و اجماع، و حکمت تحریم آن هم به خاطر حفظ عقل و مال می‌باشد.

و در قانون تعریف مشخصی از خمر نشده بلکه مجازات نوشیدن و خرید و فروش آن بیان گردیده است طوری که در ماده 684 کد جزای افغانستان آمده است: (هرگاه در جرم نوشیدن شراب شرایط تطبیق جزای حد موجود نگردد یا به علت شبهه و یا یکی از اسباب دیگر حد شرب خمر ساقط گردد، مرتکب، تعزیراً به بدیل حبس یا جزای نقدی از ده هزار تا سی هزار افغانی، محکوم می‌گردد).

و طوری که امامان مذاهب چهار گانه فقهی فرمودند استفاده از خمر و سایر مسکرات برای دارو و غیر آن ترجیحاً ممنوع و حرام است، مانند استفاده از آنها در چربی غذا، یا حل کردن دارو یا تر کردن گِل.

دیدگاه راجح در مورد طهارت و نجاست خمر اینست که ذات و عین خمر نجس است.

در مورد اینکه جزای شرب خمر حد است یا تعزیر دیدگاه راجح اینست که مجازات نوشیدن شراب هشتاد ضربه شلاق می باشد به دلیل اجماع صحابه کرام درین مورد.

نوشیدن خمر زیانهای روحی و جسمی و اخلاقی و آثار بد زیادی برای فرد و جامعه دارد.

حد شرب به یکی از پنج روش ذیل اثبات می شود: اقرار، شهادت، سکر و مست بودن، استنشام بوی شراب از دهان شارب خمر وقی کردن.

که دو طریقه اول روش ها اصلی و اتفاقی میباشد و روش های دیگر قرائن بوده و اختلافی میباشد.

جرم شراب نوشی دارای دو رکن میباشد: 1- فعل شرب 2- قصد جنایی.

شروط اجرای حد بر شارب خمر عبارت اند از: عقل، بلوغ، اسلام، اختیار و علم به اینکه مشروبی که می نوشد خمر و یا مسکر است.

پیشنهادات

در پایان این تحقیق ضروری می دانم که چند پیشنهاد و عرایضی را به طور ذیل به جهت های مسئول و عام مردم خود بنویسم تا بدان عمل نموده و جامعه خود را از مضرات که شراب و نوشیدنی های الکلی دارد در امان بداریم:

- **پیشنهاد برای قوه اجرایی دولتها:** به اساس اینکه وظیفه اصلی دولت ها تطبیق احکام الله متعال و حفظ مقاصد شریعت بوده و در قبال جان، مال، دین، آبرو و عزت مردم مسئول بوده و باید از آن حفاظت کنند، بناء طوری که دانستیم نوشیدن شراب تمام اینها را در خطر انداخته و عقل انسان را زایل می کند، پس بر دولتها است که مردم را از نوشیدن این مواد مضر و مهلک باز داشته و نگذارند که امنیت جامعه به خطر مواجه شود.
- **پیشنهاد به قوه مقننه:** اگر چه حرمت این مواد مضر و جزای نوشیدن آن در قرآن کریم و شریعت اسلامی بیان گردیده و بر شارب آن حد معینی تعیین گردیده است، با این وجود بر دستگاه قانون گذاری لازم است تا در این زمینه قانون خاصی را تصویب نموده و با استفاده از منابع شریعت اسلامی احکام و جزای نوشیدن آن را و چگونگی تطبیق آن را برای محاکم واضح سازد.
- **پیشنهاد برای عام مردم:** هر آن چیزی را که الله متعال منع نموده و انجام دادن آن را حرام گردانیده است، به تأکید که در آن خیر انسانها است چون خالق کاینات بر ضرر و فایده انسان بهتر میدانند و به حکم آیه قرآن (وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ - بقره / 216) (چه بسا چیزی را دوست نمی دارید و آن چیز برای شما نیک باشد، و چه بسا چیزی را دوست داشته باشید و آن چیز برای شما بد باشد) و ضرر های بیشماری که نوشیدن شراب دارد پس لازم است که از نوشیدن آن جدا پرهیز شود.

فهرست مراجع ومصادر

• قرآن كريم.

كتاب های تفسير

1. **ألوسی**، روح المعاني، شهاب الدين محمود بن عبد الله الحسيني الألويسي (المتوفى: 1270هـ)، المحقق: علي عبد الباري عطية، الناشر: دار الكتب العلمية – بيروت، الطبعة: الأولى، 1415 هـ.
2. **ابن حيان**، البحر المحيط في التفسير، أبو حيان محمد بن يوسف بن علي بن يوسف بن حيان أثير الدين الأندلسي (المتوفى: 745هـ)، المحقق: صدقي محمد جميل، الناشر: دار الفكر – بيروت، الطبعة: 1420 هـ.
3. **ابن العربي**، أحكام القرآن، المؤلف: القاضي محمد بن عبد الله أبو بكر بن العربي، الناشر: دار الكتب العلمية، بيروت – لبنان، الطبعة: الثالثة، 1424 هـ - 2003 م.
4. **جصاص**، أحكام القرآن، المؤلف: أحمد بن علي أبو بكر الرازي الجصاص الحنفي (المتوفى: 370هـ)، المحقق: عبد السلام محمد علي شاهين، الناشر: دار الكتب العلمية بيروت – لبنان، الطبعة: الأولى، 1415هـ/1994م.
5. **سيوطي** - عبد الرحمن بن أبي بكر، جلال الدين السيوطي، الدر المنثور، الناشر: دار الفكر – بيروت.
6. **شنقيطي**، أضواء البيان في إيضاح القرآن بالقرآن، الناشر: دار الفكر للطباعة و النشر و التوزيع بيروت – لبنان، عام النشر: 1415 هـ - 1995 م.
7. **عثمانى**، مفتى محمد شفيع عثمانى، معارف القرآن، ترجمه: مولانا سيد محمد يوسف حسين پور، ناشر: شيخ الاسلام احمد جام، سال نشر: 1387.
8. **قرطبي**، تفسير القرطبي، أبو عبد الله محمد بن أحمد بن أبي بكر بن فرح الأنصاري الخزرجي شمس الدين القرطبي (المتوفى: 671هـ)، تحقيق: أحمد البردوني وإبراهيم أطفيش، الناشر: دار الكتب المصرية – القاهرة، الطبعة: الثانية، 1384هـ - 1964 م.
9. **مكارم شيرازى**، تفسير نمونه، دار الكتب الإسلامية – تهران، 1354.

كتاب های حديث وشرح آن

10. أبو داود سجستاني، سنن أبي داود، المحقق: محمد محيي الدين عبد الحميد، الناشر: المكتبة العصرية، صيدا - بيروت.
11. أحمد بن حنبل مسند الإمام أحمد بن حنبل، المحقق: أحمد محمد شاكر، الناشر: دار الحديث - القاهرة، الطبعة: الأولى، 1416 هـ - 1995 م.
12. ألباني، سلسلة الأحاديث الضعيفة، دار النشر: دار المعارف، البلد: الرياض - المملكة العربية السعودية، الطبعة: الأولى، سنة الطبع: 1412 هـ / 1992 م.
13. ابن حجر، فتح الباري شرح صحيح البخاري، المؤلف: أحمد بن علي بن حجر أبو الفضل العسقلاني الشافعي، الناشر: دار المعرفة - بيروت، 1379.
14. ابن قيم الجوزية، زاد المعاد، الناشر: مؤسسة الرسالة، بيروت - مكتبة المنار الإسلامية، الكويت، الطبعة: السابعة والعشرون، 1415 هـ / 1994 م.
15. باجى - المنتقى شرح الموطأ، أبو الوليد سليمان بن خلف بن سعد بن أيوب بن وارث التجيبي القرطبي الباجي الأندلسي، الناشر: مطبعة السعادة - بجوار محافظة مصر، الطبعة: الأولى، 1332 هـ.
16. بخارى - محمد بن إسماعيل أبو عبدالله البخاري الجعفي، صحيح البخاري، المحقق: محمد زهير بن ناصر الناصر، الناشر: دار طوق النجاة الطبعة: الأولى، 1422 هـ.
17. بدر الدين العيني، نخب الأفكار في شرح معاني الآثار، المحقق: أبو تميم ياسر بن إبراهيم، الناشر: وزارة الأوقاف والشؤون الإسلامية - قطر، الطبعة: الأولى، 1429 هـ - 2008 م.
18. ترمذى، سنن الترمذى، المؤلف: محمد بن عيسى بن سؤرة بن موسى بن الضحاك، الترمذى، أبو عيسى (المتوفى: 279 هـ)، تحقيق وتعليق: أحمد محمد شاكر، الناشر: شركة مكتبة ومطبعة مصطفى البابي الحلبي - مصر، الطبعة: الثانية، 1395 هـ - 1975 م.
19. عظيم آبادي، عون المعبود، محمد شمس الحق العظيم آبادي، دار الفكر، سنة النشر: 1415 هـ / 1995 م.
20. شوكانى، نيل الأوطار، محمد بن علي بن محمد بن عبد الله الشوكاني، تحقيق: عصام الدين الصبابي، الناشر: دار الحديث، مصر، الطبعة: الأولى، 1413 هـ - 1993 م.
21. سيوطى، الميئة السنية، نسخه خطى پوهنتون استانبول، سنة النشر: 1476 هـ.
22. سيوطى، الفتح الكبير، المحقق: يوسف النبهاني، الناشر: دار الفكر - بيروت / لبنان، الطبعة: الأولى، 1423 هـ - 2003 م.
23. صنعاني، سبل السلام، دار الحديث، المكتبة الشاملة.
24. مسلم - مسلم بن الحجاج القشيري النيسابوري، صحيح مسلم، دار إحياء الكتب العربية.

كتاب های فقهی

25. أبو عبد الله المواق المالكي، التاج والإكليل لمختصر خليل، محمد بن يوسف بن أبي القاسم بن يوسف العبدري الغرناطي، (المتوفى: 897هـ)، الناشر: دار الكتب العلمية، الطبعة: الأولى، 1416هـ - 1994م.
26. ابن تيمية، المستدرك على مجموع فتاوى، المؤلف: تقي الدين أبو العباس أحمد بن عبد الحلیم بن تيمية الحراني (المتوفى: 728هـ)، جمع، ترتيب وطبع: محمد بن عبد الرحمن بن قاسم (المتوفى: 1421هـ)، الطبعة: الأولى، 1418 هـ.
27. ابن رشد، بداية المجتهد ونهاية المقتصد، الناشر: دار الحديث - القاهرة، تاريخ النشر: 1425هـ - 2004م.
28. ابن النجار، منتهى الإرادات، المحقق: عبد الله بن عبد المحسن التركي، الناشر: مؤسسة الرسالة للطباعة: الأولى، 1419هـ - 1999م.
29. ابن الهمام، فتح القدير، المؤلف: كمال الدين محمد بن عبد الواحد السيواسي المعروف بابن الهمام، الناشر: دار الفكر.
30. ابن قدامة المقدسي، المغني، الناشر: مكتبة القاهرة، تاريخ النشر: 1388هـ - 1968م.
31. ابن عابدين، رد المحتار على الدر المختار، الناشر: دار الفكر-بيروت، الطبعة: الثانية، 1412هـ - 1992م.
32. البهوتي، الروض المربع شرح زاد المستنقع، الناشر: دار المؤيد - مؤسسة الرسالة.
33. البابر تي، العناية شرح الهداية، الناشر: دار الفكر.
34. بهوتي، كشف القناع عن متن الإقناع، منصور بن يونس بن صلاح الدين ابن حسن بن إدريس، الناشر: دار الكتب العلمية.
35. خليل - الشرح الكبير للشيخ أحمد الدردير على مختصر خليل، بيت الفكر.
36. سيد سابق، فقه السنة، الناشر: دار الكتاب العربي، بيروت - لبنان، الطبعة: الثالثة، 1397 هـ - 1977م
37. الشربيني، مغني المحتاج، شمس الدين، محمد بن أحمد الخطيب الشربيني الشافعي (المتوفى: 977هـ)، الناشر: دار الكتب العلمية، الطبعة: الأولى، 1415هـ - 1994م.
38. شيرازي، المهذب في فقه الإمام الشافعي، أبو اسحاق إبراهيم بن علي بن يوسف، الناشر: دار الكتب العلمية.

39. كاسانى، بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع، المؤلف: علاء الدين، أبو بكر بن مسعود بن أحمد الكاساني الحنفي (المتوفى: 587هـ)، الناشر: دار الكتب العلمية، الطبعة: الثانية، 1406هـ - 1986م.
40. محمد علي البار، الخمر بين الطب والفقه، الدار السعودية للنشر والتوزيع، جدة، ط 6، 1404 هـ / 1984 م.
41. الموسوعة الفقهية الكويتية، صادر عن: وزارة الأوقاف والشئون الإسلامية - الكويت، الطبعة: (من 1404 - 1427 هـ).
42. عز بن عبد السلام، قواعد الأحكام في مصالح الأنام، المؤلف: أبو محمد عز الدين عبد العزيز بن عبد السلام بن أبي القاسم بن الحسن السلمي الدمشقي، الملقب بسطان العلماء، الناشر: مكتبة الكليات الأزهرية - القاهرة، طبعة: 1414 هـ - 1991 م.
43. محمد بن عرفة الدسوقي، حاشية الدسوقي، المحقق: عبد الحميد هنداوي، الناشر: المكتبة العصرية، بيروت.
44. شافعي - محمد بن ادريس شافعي، الأم، الناشر: دار المعرفة - بيروت، سنة النشر: 1410هـ/1990م.
45. مرداوى - علي بن سليمان المرداوي، الإنصاف، دار إحياء التراث العربي.
46. شوكانى، السيل الجرار المتدفق على حدائق الأزهار، الناشر: دار ابن حزم.
47. عثيمين، الشرح الممتع، دار النشر: دار ابن الجوزي، الطبعة: الأولى، 1422 - 1428 هـ.
48. زحيلي - وهبة بن مصطفى الزحيلي، الفقه الاسلامى وادلته، دار الفكر - سورىة - دمشق.
49. هيثمى - تحفة المحتاج في شرح المنهاج، أحمد بن علي الهيثمي، دار إحياء التراث العربي .
50. بهوتى - كشف القناع عن متن الإقناع، منصور بن يونس البهوتي، عالم الكتب، بيروت
51. زيلعى - تبيين الحقائق، شرح كنز الدقائق، عثمان بن علي الزيلعي، دار الكتاب الإسلامى.
52. بهوتى - شرح منتهى الإرادات، منصور بن يونس البهوتي، عالم الكتب، بيروت، ج 3، ص 578 .
53. خرشى - شرح مختصر خليل، محمد بن عبدالله الخرشي، دار الفكر .
54. علاء الدين أبو الحسن علي بن محمد البعلبي الدمشقي، الإختيارات الفقهية من فتاوى شيخ الإسلام ابن تيمية، تحقيق: محمد حامد الفقي، دار المعرفة، بيروت.

55. محمد بن عبدالرحمن بن قاسم ، فتاوى ورسائل سماحة الشيخ محمد بن إبراهيم آل الشيخ ، جمع وترتيب وتحقيق : ط1 ، مطبعة الحكومة بمكة المكرمة ، 1399هـ.
56. سرخسي، المبسوط، الناشر: دار المعرفة – بيروت، تاريخ النشر: 1414هـ - 1993م.
57. عبدالرحمن بن محمد شيخي زاده (داماد)، مجمع الأنهر شرح ملتقى الأبحر، دار إحياء التراث العربي.
58. خرشي، شرح مختصر خليل، المؤلف: محمد بن عبد الله الخرشي المالكي أبو عبد الله (المتوفى: 1101هـ)، الناشر: دار الفكر للطباعة – بيروت.
59. قدوري، مختصر القدوري في الفقه الحنفي، المحقق: كامل محمد محمد عويضة، الناشر: دار الكتب العلمية، الطبعة: الأولى، 1418هـ - 1997م.
60. موصلي، الاختيار لتعليل المختار، عليها تعليقات: الشيخ محمود أبو دقيفة (من علماء الحنفية ومدرس بكلية أصول الدين سابقا)، الناشر: مطبعة الحلبي - القاهرة (وصورتها دار الكتب العلمية - بيروت، وغيرها)، تاريخ النشر: 1356 هـ - 1937 م.
61. ر عيني، مواهب الجليل في شرح مختصر خليل، الناشر: دار الفكر، الطبعة: الثالثة، 1412هـ - 1992م.

كتاب های معجم ولغات

62. أحمد بن فارس بن زكريا أبو الحسين، معجم مقاييس اللغة (ت: هارون). الناشر: دار الفكر، عام النشر: 1399هـ - 1979م.
63. ابن حجر عسقلاني، الدرر الكامنة في أعيان المائة الثامنة، المؤلف: أبو الفضل أحمد بن علي بن محمد بن أحمد بن حجر العسقلاني (المتوفى: 852هـ)، المحقق: مراقبة / محمد عبد المعيد ضان، الناشر: مجلس دائرة المعارف العثمانية - صيدر اباد/ الهند، الطبعة: الثانية، 1392هـ / 1972م.
64. ابن تغري، النجوم الزاهرة في ملوك مصر والقاهرة، المؤلف: يوسف بن تغري بردي بن عبد الله الظاهري الحنفي، أبو المحاسن، جمال الدين (المتوفى: 874هـ)، الناشر: وزارة الثقافة والإرشاد القومي، دار الكتب، مصر.
65. ابن الأثير، النهاية في غريب الحديث والأثر، المكتبة العلمية - بيروت، 1399هـ - 1979م.
66. احمد بن عبدالوهاب نویری، نهاية الارب فی فنون الادب، قاهره (۱۹۲۳-۱۹۲۵). ۱.

67. راغب اصفهاني، المفردات لالفاظ القرآن الكريم، المحقق: صفوان عدنان الداودي، الناشر: دار القلم، الدار الشامية - دمشق بيروت، الطبعة: الأولى - 1412 هـ.
68. ابن قتيبة، عيون الأخبار، المؤلف: أبو محمد عبد الله بن مسلم بن قتيبة الدينوري، الناشر: دار الكتب العلمية - بيروت، تاريخ النشر: 1418 هـ.
69. ابن رقيق، قطب السرور، نسخه خطي كتابخانه ملي فرانسه، ش 3302، گ 42.
70. انطاكي - داوود بن عمر انطاكي، تذكرة اولى الالباب، قاهره 1308-1309.
71. حنا الفاخوري، تاريخ ادبيات زبان عربى از عصر جاهلى تا قرن معاصر، ج 1، ص 43، ترجمه عبدالحميد آيتى، توس، تهران.
72. دهخدا، على اكبر، لغت نامه، ج 7، ص 10122، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، 1373 ش، چاپ اول.
73. يازجي، مجمع البحرين، الناشر: المطبعة الأدبية، بيروت، الطبعة: الرابعة، 1302 هـ - 1885 م.
74. على بن حسين مسعودى، مروج الذهب، چاپ باربيه دمينار و پاوه دكورتل، پاریس 1861-1877.
75. الفيومي، المصباح المنير في غريب الشرح الكبير، الناشر: المكتبة العلمية - بيروت.
76. محمد بن حسين نواجى، حلبة الكميت، قاهره 1938، ص 11-12.
77. مجد الدين أبو طاهر محمد بن يعقوب الفيروزآبادى، القاموس المحيط، تحقيق: مكتب تحقيق التراث في مؤسسة الرسالة، بإشراف: محمد نعيم العرقسوسى، الناشر: مؤسسة الرسالة للطباعة والنشر والتوزيع، بيروت - لبنان، الطبعة: الثامنة، 1426 هـ - 2005 م.

رسائل ومجلات

78. شرح كتاب العقول للإمام الحافظ ابن أبي الدنيا، الشيخ علي أحمد عبد العال الطهطاوي، دار الكتب العلمية.
79. محمود محمد سالم، دور الأدب في مكافحة الخمر بين الجاهلية والإسلام، الناشر: الجامعة الإسلامية بالمدينة المنورة، الطبعة: (السنة الرابعة عشرة العدد الرابع والخمسون) ربيع الثاني - جمادى الأولى - جمادى الآخرة 1402 هـ.
80. عبد الفتاح بن سليمان عشاوي، الخبيثة أم الخبائث، الناشر: الجامعة الإسلامية بالمدينة المنورة، الطبعة: السنة الخامسة. عشر العدد الثامن والخمسون. ربيع الآخر - جمادى الأولى - جمادى الآخرة 1403 هـ.

81. نام مجله: التمدن الإسلامي، (مجله علمی، ادبی، اسلامی)، این به صورت ماهانه صادر می شد، رئیس تحریر: احمد مظهر العظمة، مدیر مجله: احمد شفیق نصری، صدور توسط: جمعية التمدن الإسلامي، محل صدور: دمشق، سوریه، سال تاسیس: 1946 سال تعلیق: 1982 چاپ شده در مطبوعات الترقی در دمشق.
82. شهاب الدین ابراهیم بن عبدالله المعروف بابن أبي الدم الحموي الشافعي، أدب القضاء وهو الدرر المنظومات في الأفضية والحکومات، تحقیق د. محمد بن مصطفى الزحيلي، دار الفكر، دمشق، ط 2، 1402 هـ.
83. فقه العقوبات في الشريعة الإسلامية: دراسة مقارنة، بواسطة عيسى العمري.
84. الشبهات وأثرها في العقوبة الجنائية في الفقه الإسلامي.
85. الخمر بين اليهودية والمسيحية والإسلامية!؟؟، ماغي خوري، الحوار المتمدن، <http://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=95221&r=0>.
(<http://www.ikhwanwiki.com/index.php?title>).

قوانین:

1. د. أحمد خليفة، النظرية العامة للتجريم ص 111 طبع: 1959.
2. القانون الجنائي السوداني لسنة 1991، الطبعة الأولى.
3. وزارت عدلیه ج.ا.ا، کود جزا، شماره (1260)، تاریخ نشر: 25 ثور 1396.
4. وزارت عدلیه ج.ا.ا، قانون مبارزه علیه مسکرات و مواد مخدر.
5. وزارت عدلیه ج.ا.ا، قانون اصول محاکمات مدنی، شماره: 1341، تاریخ: 19/9/1368.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:
پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته
و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af